

NÂNG CAO Ý THỨC PHÁP LUẬT LAO ĐỘNG CHO SINH VIÊN TRONG THỜI ĐẠI HỘI NHẬP

Lương Vũ Lam Giang
Trường Cao đẳng Thương mại

Tóm tắt: Bài viết tập trung phân tích thực trạng nhận thức và ý thức chấp hành pháp luật lao động của sinh viên trong bối cảnh hội nhập quốc tế hiện nay. Qua nghiên cứu, nhiều sinh viên còn hạn chế về hiểu biết quyền, nghĩa vụ lao động, dễ bị xâm hại quyền lợi hoặc vi phạm pháp luật. Từ đó, bài viết đề xuất một số giải pháp nâng cao ý thức pháp luật lao động cho sinh viên như: tăng cường giáo dục pháp luật trong nhà trường; đẩy mạnh truyền thông, tư vấn pháp luật; gắn đào tạo với thực tiễn thị trường lao động; phát huy vai trò tổ chức đoàn thể. Kết quả nghiên cứu góp phần định hướng nâng cao năng lực pháp lý, bảo đảm quyền lợi chính đáng cho sinh viên trong thời đại hội nhập.

Từ khóa: Ý thức pháp luật; pháp luật lao động; sinh viên.

ENHANCING LABOR LAW AWARENESS AMONG STUDENTS IN THE ERA OF INTEGRATION

Abstract: This article focuses on analyzing the current situation of students' awareness and compliance with labor laws in the context of international integration. The study reveals that many students still have limited understanding of their labor rights and obligations, making them vulnerable to rights violations or legal infractions. Based on these findings, the article proposes several solutions to enhance students' labor law awareness, such as strengthening legal education in universities, promoting legal communication and consultation, linking training with labor market realities, and fostering the role of youth and social organizations. The research results contribute to orienting the improvement of students' legal capacity and ensuring their legitimate rights and interests in the era of integration.

Keywords: Legal awareness; labor law; students.

Nhận bài: 20/09/2025

Phản biện: 17/10/2025

Duyệt đăng: 21/10/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng, thị trường lao động Việt Nam đang có nhiều chuyển biến mạnh mẽ, vừa mở ra cơ hội phát triển, vừa đặt ra những thách thức to lớn đối với lực lượng lao động trẻ, trong đó có sinh viên - nguồn nhân lực chất lượng cao trong tương lai. Một trong những yêu cầu quan trọng để sinh viên có thể thích ứng, hội nhập hiệu quả và bảo vệ quyền lợi chính đáng của bản thân chính là ý thức pháp luật lao động. Tuy nhiên, thực tế cho thấy, nhiều sinh viên còn hạn chế trong việc tiếp cận, tìm hiểu và tuân thủ các quy định của pháp luật lao động; chưa nhận thức đầy đủ quyền và nghĩa vụ của mình khi tham gia vào thị trường việc làm; thậm chí có tình trạng vi phạm pháp luật do thiếu hiểu biết, dẫn đến những hệ quả không mong muốn. Việc nâng cao ý thức pháp luật lao động cho sinh viên không chỉ góp phần hình thành thái độ ứng xử đúng đắn, tác phong làm việc chuyên nghiệp mà còn bảo đảm sự tuân thủ kỷ cương, trật tự xã hội, đồng thời tạo nền tảng cho sự phát triển bền vững của đất nước trong thời kỳ hội nhập. Chính vì vậy, nghiên cứu, đề xuất các giải pháp nâng cao ý thức pháp luật lao động cho sinh viên là vấn đề cấp thiết, mang ý nghĩa cả về lý luận và thực tiễn, góp phần định hướng đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực trẻ đáp ứng yêu cầu của nền kinh tế hiện đại.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Vai trò của nâng cao ý thức pháp luật lao động cho sinh viên trong thời kỳ hội nhập

Ý thức pháp luật là một bộ phận quan trọng trong hệ thống ý thức xã hội, được hình thành và chi phối bởi các điều kiện tồn tại xã hội, đặc biệt là đời sống pháp luật. Giống như những hình thái ý thức xã hội khác, ý thức pháp luật không chỉ phản ánh hiện thực mà còn có khả năng tác động trở lại, góp phần định hướng và điều chỉnh các quan hệ xã hội. Đối với sinh viên, việc bồi dưỡng ý thức pháp luật có ý nghĩa đặc biệt, bởi đây là nhân tố quyết định hiệu quả thực thi quản lý nhà nước bằng pháp luật và là nền tảng xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa. Trong bối cảnh đất nước ta đang đẩy mạnh sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế sâu rộng, nguồn nhân lực trẻ, đặc biệt là sinh viên các trường đại học, cao đẳng, trung cấp nghề, đóng vai trò then chốt trong việc đáp ứng nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội.

Nâng cao ý thức pháp luật lao động giúp sinh viên hiểu rõ và bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của bản thân khi tham gia vào quan hệ lao động. Thực tế hiện nay cho thấy, nhiều sinh viên khi đi làm thêm, thực tập hoặc ký hợp đồng lao động sau khi tốt nghiệp thường thiếu hiểu biết về các quy định

pháp luật như hợp đồng lao động, tiền lương, bảo hiểm xã hội, an toàn - vệ sinh lao động,... Do đó, họ dễ bị lạm dụng sức lao động, làm việc quá giờ, trả lương không đúng thỏa thuận hoặc thậm chí bị xâm hại quyền lợi cơ bản mà không biết cách đấu tranh, bảo vệ mình. Việc nâng cao nhận thức và trang bị kiến thức pháp luật lao động sẽ giúp sinh viên chủ động hơn trong việc tham gia thị trường lao động, tránh những rủi ro và thiệt thòi không đáng có.

Ý thức pháp luật lao động còn góp phần hình thành tác phong lao động chuyên nghiệp và tinh thần trách nhiệm trong công việc. Khi nắm vững quyền và nghĩa vụ của mình theo quy định pháp luật, sinh viên sẽ có thái độ nghiêm túc, tôn trọng kỷ luật lao động, thực hiện đầy đủ trách nhiệm, nghĩa vụ với người sử dụng lao động. Đây là yếu tố quan trọng để xây dựng uy tín cá nhân, tạo nền tảng cho sự phát triển nghề nghiệp bền vững trong tương lai. Hơn nữa, ý thức tuân thủ pháp luật còn giúp sinh viên trở thành những công dân gương mẫu, góp phần lan tỏa tinh thần thượng tôn pháp luật trong cộng đồng.

Việc nâng cao ý thức pháp luật lao động còn giúp sinh viên thích ứng với bối cảnh hội nhập, khi mà thị trường lao động ngày càng mở rộng, tính cạnh tranh ngày càng gay gắt. Sinh viên Việt Nam không chỉ làm việc trong nước mà còn có cơ hội tham gia thị trường lao động quốc tế, nơi yêu cầu khắt khe về kỹ năng, kỷ luật, tác phong và ý thức pháp luật. Một sinh viên có hiểu biết và ý thức chấp hành pháp luật lao động tốt sẽ có lợi thế trong mắt các nhà tuyển dụng, dễ dàng hòa nhập vào môi trường làm việc hiện đại, văn minh và đa văn hóa.

Nâng cao ý thức pháp luật lao động cho sinh viên cũng có ý nghĩa xã hội to lớn. Khi sinh viên có nhận thức đúng đắn, họ không chỉ bảo vệ được quyền lợi cá nhân mà còn góp phần xây dựng môi trường lao động công bằng, minh bạch và nhân văn. Ý thức pháp luật của sinh viên sẽ tạo ra những thể chế lao động có trách nhiệm, góp phần hạn chế các hành vi vi phạm pháp luật lao động, giảm thiểu tranh chấp, xung đột trong quan hệ lao động.

Nâng cao ý thức pháp luật lao động còn góp phần gắn kết giữa đào tạo trong nhà trường với thực tiễn xã hội. Khi sinh viên được trang bị kiến thức và rèn luyện ý thức pháp luật, họ sẽ vận dụng hiệu quả vào các tình huống thực tế, từ đó nâng cao chất lượng nguồn nhân lực sau đào tạo.

Như vậy, trong thời kỳ hội nhập, nâng cao ý thức pháp luật lao động cho sinh viên không chỉ là yêu cầu khách quan mà còn là nhiệm vụ cấp thiết nhằm bảo vệ quyền lợi của người lao động trẻ, hình thành nhân cách và tác phong chuyên nghiệp, đồng thời góp phần xây dựng một thị trường lao động hiện đại, công bằng và hội nhập.

2.2. Thực trạng nhận thức và ý thức chấp hành pháp luật lao động của sinh viên hiện nay

Trong bối cảnh đất nước đang đẩy mạnh hội nhập quốc tế, sinh viên – lực lượng trí thức trẻ và nguồn nhân lực chủ yếu trong tương lai – ngày càng có nhiều cơ hội tiếp cận thị trường lao động. Thông qua các hoạt động làm thêm, thực tập, thử việc hoặc tham gia lao động chính thức sau khi tốt nghiệp, sinh viên không chỉ rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp mà còn trực tiếp trải nghiệm các quan hệ lao động. Tuy nhiên, nhận thức và ý thức chấp hành pháp luật lao động của sinh viên hiện nay có những ưu điểm đáng ghi nhận song cũng bộc lộ không ít hạn chế, đòi hỏi cần có những biện pháp khắc phục để đáp ứng yêu cầu phát triển và hội nhập.

Về ưu điểm

Có thể thấy rõ sự chuyển biến tích cực trong nhận thức pháp luật lao động của sinh viên trong những năm gần đây. Nhờ vào sự phát triển mạnh mẽ của hệ thống truyền thông, internet và mạng xã hội, sinh viên ngày càng có nhiều kênh để tiếp cận thông tin về pháp luật. Không ít em đã chủ động tìm hiểu về quyền lợi và nghĩa vụ của mình khi đi làm thêm hoặc ký kết hợp đồng lao động. Chẳng hạn, tại Thành phố Hồ Chí Minh, nhiều sinh viên các trường đại học luật, kinh tế đã biết cách yêu cầu doanh nghiệp ký hợp đồng bằng văn bản khi đi làm thêm tại công ty dịch vụ, từ đó có căn cứ pháp lý để bảo vệ quyền lợi khi xảy ra tranh chấp.

Ý thức chấp hành pháp luật lao động của sinh viên ngày càng được nâng cao nhờ sự tác động từ môi trường học tập và xã hội. Một số trường đại học đã đưa nội dung giáo dục pháp luật nói chung và pháp luật lao động nói riêng vào chương trình đào tạo hoặc các hoạt động ngoại khóa, giúp sinh viên có nhận thức cơ bản về hợp đồng lao động, an toàn lao động, bảo hiểm xã hội, bảo hiểm y tế. Sinh viên trường Đại học Luật Hà Nội, Học viện Hành chính Quốc gia, hay Đại học Kinh tế Quốc dân là những ví dụ tiêu biểu: nhiều em thể hiện khả năng vận dụng kiến thức đã học để phân tích tình huống, xử lý tranh chấp lao động trong thực tế.

Trong quá trình làm thêm, nhiều sinh viên đã thể hiện tinh thần tôn trọng kỷ luật lao động và ý thức trách nhiệm với công việc. Các em chấp hành đúng giờ giấc, hoàn thành nhiệm vụ được giao, tuân thủ nội quy, quy chế của cơ sở làm việc. Điều này không chỉ tạo ấn tượng tốt với người sử dụng lao động mà còn phản ánh sự trưởng thành trong ý thức pháp luật và tác phong nghề nghiệp. Ví dụ, tại các siêu thị lớn ở Hà Nội và Đà Nẵng, đội ngũ sinh viên làm thêm thường xuyên được đánh giá cao nhờ tinh thần làm việc nghiêm túc, đúng quy định, góp phần tạo môi trường lao động kỷ luật, minh bạch.

Ý thức pháp luật lao động của sinh viên còn được thể hiện ở sự quan tâm nhiều hơn đến vấn đề bảo vệ quyền lợi hợp pháp. Ngày càng có nhiều sinh viên biết cách tìm đến các kênh tư vấn pháp luật, trung tâm hỗ trợ sinh viên hoặc liên hệ với cơ quan chức năng để phản ánh tình trạng vi phạm.

Về hạn chế, tồn tại

Bên cạnh những ưu điểm, thực trạng nhận thức và ý thức pháp luật lao động của sinh viên vẫn tồn tại nhiều hạn chế. Sự hiểu biết của sinh viên về pháp luật lao động nhìn chung còn nông cạn, chưa hệ thống. Hầu hết sinh viên chỉ nắm bắt được những khái niệm cơ bản, trong khi lại thiếu kiến thức chuyên sâu về các quyền lợi cụ thể như tiền lương, thời gian làm việc, an toàn vệ sinh lao động, chế độ nghỉ ngơi hay nghĩa vụ đóng bảo hiểm. Một khảo sát tại Hà Nội năm 2023 cho thấy, có đến hơn 60% sinh viên được hỏi không nắm rõ sự khác biệt giữa hợp đồng thử việc, hợp đồng thời vụ và hợp đồng lao động chính thức.

Ý thức chấp hành pháp luật lao động của một bộ phận sinh viên chưa cao, thể hiện qua thái độ làm việc thiếu trách nhiệm và chưa tuân thủ kỷ luật lao động. Nhiều sinh viên coi công việc làm thêm chỉ là tạm thời nên thường đi muộn, bỏ ca, tự ý nghỉ việc mà không thông báo trước, hoặc không hoàn thành công việc được giao.

Sinh viên còn thờ ơ với các quy định liên quan đến an toàn, vệ sinh lao động và chế độ bảo hiểm. Một bộ phận lớn sinh viên khi đi làm thêm tại các nhà xưởng, công trình xây dựng, hoặc cơ sở sản xuất nhỏ thường không quan tâm đến việc trang bị bảo hộ lao động, chấp nhận làm việc trong môi trường thiếu an toàn. Nhiều em cũng không yêu cầu tham gia bảo hiểm xã hội hoặc bảo hiểm y tế, chỉ quan tâm đến mức lương trước mắt mà bỏ qua quyền lợi lâu dài. Hệ quả là khi xảy ra tai nạn lao động, các em hầu như không có cơ chế bảo vệ quyền lợi chính đáng.

Những ưu điểm trong nhận thức và ý thức pháp luật lao động của sinh viên có được chủ yếu nhờ sự phát triển của truyền thông, nỗ lực của một số trường đại học trong giáo dục pháp luật, và sự trưởng thành dần của sinh viên trong quá trình tham gia quan hệ lao động. Tuy nhiên, những hạn chế vẫn tồn tại do nhiều nguyên nhân: chương trình đào tạo trong nhà trường còn nặng lý thuyết, thiếu tính ứng dụng; công tác phổ biến, tuyên truyền pháp luật lao động chưa được chú trọng đúng mức; bản thân sinh viên còn thờ ơ, coi nhẹ việc trang bị kiến thức pháp luật; trong khi đó, môi trường lao động vẫn còn tồn tại nhiều bất cập, chưa tạo điều kiện cho sinh viên rèn luyện ý thức chấp hành pháp luật.

2.3. Giải pháp nâng cao ý thức pháp luật lao động cho sinh viên trong thời kỳ hội nhập

Trong thời gian tới, để nâng cao ý thức pháp luật lao động cho sinh viên trong thời kỳ hội nhập, cần tập trung vào các giải pháp sau đây:

Một là, đổi mới và tăng cường giáo dục pháp luật trong nhà trường. Giáo dục pháp luật nói chung và pháp luật lao động nói riêng cần được đặt đúng vị trí trong chương trình đào tạo. Các môn học pháp luật hiện nay ở nhiều trường đại học, cao đẳng còn thiên về lý thuyết, ít gắn với tình huống thực tiễn. Vì vậy, cần xây dựng các học phần pháp luật lao động mang tính ứng dụng cao, thiết kế dưới dạng học phần bắt buộc hoặc tự chọn, kết hợp lý thuyết với phân tích tình huống cụ thể. Các trường có thể tổ chức các phiên tòa giả định, các buổi tọa đàm về tranh chấp lao động hoặc mời chuyên gia pháp luật, luật sư, cán bộ quản lý nhà nước đến trao đổi trực tiếp với sinh viên. Ví dụ, tại một số trường luật ở Hà Nội và Thành phố Hồ Chí Minh, mô hình “phiên tòa giả định” về tranh chấp hợp đồng lao động đã giúp sinh viên không chỉ hiểu luật mà còn rèn luyện tư duy phản biện, nâng cao ý thức tuân thủ pháp luật trong thực tiễn.

Hai là, đẩy mạnh công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật lao động thông qua các kênh truyền thông đa dạng. Sinh viên là đối tượng năng động, thường xuyên tiếp cận thông tin qua internet và mạng xã hội. Do đó, ngoài kênh giảng dạy chính quy, các tổ chức Đoàn - Hội trong trường cần phối hợp với cơ quan chức năng, công đoàn, trung tâm hỗ trợ sinh viên để xây dựng các chuyên trang, chuyên mục, video clip, infographic ngắn gọn, dễ hiểu về quyền và nghĩa vụ lao động. Các chiến dịch truyền thông online, minigame tìm hiểu pháp luật lao động, hay các cuộc thi “Sinh viên với pháp luật lao động” sẽ giúp gia tăng sự quan tâm, khơi gợi hứng thú và biến việc học luật thành trải nghiệm gần gũi hơn. Thực tiễn cho thấy, những mô hình như “Ngày hội pháp luật”, “Tuần lễ pháp luật” được tổ chức ở nhiều trường đã góp phần tạo môi trường học tập sinh động, giúp sinh viên tiếp thu kiến thức pháp luật một cách tự nhiên và hiệu quả.

Ba là, gắn giáo dục pháp luật với thực tiễn thị trường lao động. Sinh viên chỉ thực sự nhận thức rõ tầm quan trọng của pháp luật lao động khi được trực tiếp trải nghiệm các quan hệ lao động. Vì vậy, nhà trường cần phối hợp với doanh nghiệp, cơ sở sử dụng lao động để tổ chức chương trình thực tập, kiến tập có lồng ghép nội dung giáo dục pháp luật. Khi ký hợp đồng thực tập hoặc làm thêm, sinh viên cần được hướng dẫn cách đọc và phân tích hợp đồng, cách nhận diện điều khoản bất lợi,

cũng như quy trình xử lý khi có tranh chấp. Các trung tâm hỗ trợ sinh viên có thể thành lập “góc tư vấn pháp luật” nhằm cung cấp dịch vụ tư vấn miễn phí cho sinh viên khi gặp khó khăn.

Bốn là, phát huy vai trò của tổ chức Đoàn Thanh niên, Hội Sinh viên và các câu lạc bộ pháp luật. Các tổ chức này cần trở thành cầu nối giữa sinh viên với nhà trường và xã hội trong việc phổ biến pháp luật lao động. Thông qua các buổi sinh hoạt chuyên đề, các câu lạc bộ pháp luật có thể tổ chức diễn đàn, tọa đàm trao đổi kinh nghiệm, qua đó nâng cao nhận thức cho sinh viên. Ngoài ra, các phong trào thi đua gắn với chủ đề “Sinh viên sống và làm việc theo pháp luật” cũng sẽ tạo động lực để sinh viên hình thành thói quen tuân thủ pháp luật trong học tập và lao động.

Năm là, nâng cao trách nhiệm của doanh nghiệp và người sử dụng lao động. Bên cạnh vai trò của nhà trường và tổ chức xã hội, các doanh nghiệp, cũng cần quan tâm đến việc giáo dục ý thức pháp luật cho sinh viên. Người sử dụng lao động cần ký hợp đồng minh bạch, tuân thủ đúng quy định về thời giờ làm việc, nghỉ ngơi, trả lương, đóng bảo hiểm. Khi sinh viên được làm việc trong môi trường tuân thủ pháp luật, họ sẽ hình thành ý thức chấp hành từ thực tiễn. Doanh nghiệp cũng có thể phối hợp với trường tổ chức các khóa tập huấn về an toàn lao động, kỹ năng pháp lý cơ bản, góp phần nâng cao năng lực tự bảo vệ của sinh viên.

Sáu là, phát triển các dịch vụ hỗ trợ pháp lý cho sinh viên. Cơ quan quản lý nhà nước, công đoàn, đoàn thanh niên cần đẩy mạnh hoạt động tư vấn pháp luật miễn phí, xây dựng đường dây nóng hoặc ứng dụng trực tuyến để sinh viên dễ dàng tiếp cận. Khi gặp tranh chấp, sinh viên có thể được hỗ trợ kịp thời, tránh tình trạng bị xâm hại

quyền lợi mà không biết cách giải quyết. Chẳng hạn, Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam có thể phối hợp với Bộ Giáo dục và Đào tạo để thiết lập “cổng thông tin pháp luật lao động cho sinh viên”, cung cấp tài liệu, tình huống và hướng dẫn xử lý cụ thể.

Bảy là, khuyến khích sinh viên tự học và chủ động rèn luyện ý thức pháp luật. Dù nhà trường, xã hội và doanh nghiệp có nhiều biện pháp hỗ trợ, song yếu tố quyết định vẫn nằm ở sự tự giác của sinh viên. Mỗi sinh viên cần chủ động tìm hiểu pháp luật lao động qua sách báo, internet, tham gia các khóa học kỹ năng mềm về pháp lý. Thói quen đọc và phân tích hợp đồng, tìm hiểu quy định pháp luật liên quan đến công việc sẽ giúp sinh viên không chỉ bảo vệ quyền lợi bản thân mà còn góp phần xây dựng ý thức pháp luật bền vững.

III. KẾT LUẬN

Nâng cao ý thức pháp luật lao động cho sinh viên trong thời đại hội nhập không chỉ là yêu cầu cấp thiết nhằm bảo đảm quyền, lợi ích chính đáng của người lao động trẻ, mà còn góp phần xây dựng môi trường lao động công bằng, văn minh và bền vững. Đây là nhiệm vụ toàn diện, đòi hỏi sự phối hợp chặt chẽ giữa nhà trường, tổ chức đoàn thể, doanh nghiệp, cơ quan quản lý nhà nước và chính bản thân sinh viên. Thông qua giáo dục pháp luật trong nhà trường, hoạt động tư vấn, truyền thông xã hội và sự phối hợp của các tổ chức đoàn thể, sinh viên được trang bị kiến thức, kỹ năng cần thiết để tuân thủ pháp luật và tự bảo vệ mình. Đây cũng là cơ sở quan trọng để hình thành nguồn nhân lực có chất lượng, đủ năng lực hội nhập quốc tế, đồng thời góp phần vào sự nghiệp xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2015), *Quyết định số 580/QĐ-BGDĐT ngày 26/2/2015 về Công tác phổ biến, giáo dục pháp luật năm 2015 của ngành giáo dục*, Hà Nội.
- Phạm Thị Nhuận (2024), “Thực trạng giáo dục ý thức pháp luật cho sinh viên Trường Đại học Y khoa Vinh”, *Tạp chí Thiết bị giáo dục*, (320):268-270.
- Quốc hội (2019), *Bộ luật số: 45/2019/QH14 ngày 20/11/2019, Bộ luật Lao động*, Hà Nội.
- Lê Cao Thắng (2018), *Công tác giáo dục chính trị, tư tưởng cho công nhân trong các khu công nghiệp, khu chế xuất, lý luận và thực tiễn*, Nxb. Lao động, Hà Nội.